

Hikmet'in Sularında Kaybolmak

Hüsnü YAĞMUR

(Bayburt: Özer Ofset Matbaacılık, 1999)

Nizameddin DURAN*

“Yükseklerde işi olmayanlar, merdivene ihtiyaç duymazlar”

Hüsnü Yağmur*

GİRİŞ

“Hikmet'in sularında kaybolmak” hikmetle hemhal olmak, hikmette erimek, eridikçe hikmeti yakalamak... Hikmette var olmak ve dahi hikmet olmak!..

Bu eşik aşıldıktan sonradır ki söylenecek sözlerin, yazılacak yazıların ancak bir anlamı, bir değeri ve bir etkisi olabilir. Ne ki bu aşkınlıktan sonradır ki hikmet halkaları oluşur, renk renk, öbek öbek... Çağırır kendisine ehli dili...

İşte bu kitap bunun bir hikâyesidir. En son söyleyeceğimi en başta söyleyeyim: Bu kitabı okuyun derim! Ben okudum, satır satır. Döndüm tekrar tekrar okudum. Çokça faydalandığımı söyleyebilirim. Bir Sezai Karakoç, bir Cemil Meriç, bir Nuri Pakdil, bir Atasoy Müftüoğlu tadını bulacaksınız onda. Eğer okumadıysanız, mutlaka okumanızı tavsiye ederim.

“Hikmeti arayanlara ve hikmetli bir hayatın özlemine çekenlere...” ithafıyla başlamış kitabına Hüsnü Yağmur.

Biz bu çalışmada daha sistematik olması ve okumayı kolaylaştırması düşüncesiyle konu bölümlerine başlıklar koymayı elzem gördük, bunu ifade ederek kitabı değerlendirmeye geçebiliriz:

“Hikmet dostu” anlamında olan “filozof”un felsefeyi yani hikmet dostluğunu¹ aradığını görüyoruz her satırında. Bunu, insanın kendini tanıması ile eşdeğer görür ve önemser. Çünkü kendi kendisini tanıyanın, insanı tanıdığını, zamanı bildiğini ve değerini anladığını söyler, dahası hikmetli insanların azalması, yok olması veya ölmesiyle sokakların, caddelerin, kentlerin ve bir bütün toplumun boşalması fecaatini yaşatacağına dikkat çeker.

---

* Araştırmacı-Yazar, Sebülürreşad Dergisi
nnduran@hotmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6980-091X

İnsanı bütün özellikleriyle merkeze oturtan bakış açısıyla, topluma hayat üfleyeninin onun bu özellikleri olduğunu ifade eder. Tornadan çıkmışçasına tekdüze bir kafa yapısına sahip olan bireylerin topluma katacağı bir şey olamayacağını aksine aykırı yani farklı fikirler üzerinden çalışılarak bir şeyler üretilebileceğini ve bunun böyle olmasının bir rahmet ve berekete vesile olacağına vurgu yapar.

Toplumun her bir bireyi, kendi özgün yapısıyla içindeki yerini alması ve toplumu inşa eden bütün değerleri sevgi ve saygı ölçüleri içerisinde karşılması gerekir ki, farklı yapıdaki bireylerden istifade edebilsin.

Eğer yaratıcı isteseydi zaten tek bir ümmet yaratırdı. (Mâide 5/48) Farklı yapıda insanların olması bu ölçüye göre doğal değil mi?

“Hiç akletmiyor musunuz?”, “Hiç tefekkür etmiyor musunuz?” “Hiç şuur etmiyor musunuz?” diye düşünmeye ve muhakeme etmeye yönelten Yaratıcı, elbette farklı olarak yarattığı kullarından farklılığının hakkını isteyecektir. Durum böyle olunca elbette bunun önünde durmak büyük bir vebal olacaktır.

“Yüreğimden gelen cümlelerle...” bizlere hitap ettiğini söyleyen yazarın eseri, dost meclislerinden devşirdiği bitimsiz tattaki sohbetlerinden damıtarak bizlere sunduğu duygu dolu, tecrübe ve yol gösterici satırlardan meydana gelmektedir.

- Kalplere hitap etmeyen söz ve fiillerin, yürekte hissedilmemiş aşkların değersizliğini,
- Güzelliğe ve ritme olan aşkın ancak insanı yaşamı boyunca asude edeceğini,
- Yalnızlığın ancak toplumda daha çok var olmak için gerekli olduğunu ve bunun insana bitimsiz hazlar vereceğini,
- Toplumda mutlaka dostları çoğaltmanın gerektiğini, bunun sırrının da selamlaşmak, selamlaşmayı yaymak ve ekmeğini paylaşmakla olacağını, dostluğun bu yolla hızlıca kurulabileceğini, güçleneceğini ve kök salacağını ifade eder yazar. İnsanı yücelten duyguların esasta bunların olduğunu anlatır kitabı boyunca. (önsöz)

Uzlet ve tefekkür

Hikâye tarzındadır anlatılanlar... okuyucu hiç sıkılmaz okurken. Satır aralarında gezinirken kitabı yarılacağını fark ediyor. Her şeyi anlamaya yönelik bir çabayı görünce, kitaptaki üslubun da farklı olduğunu görüyorsunuz. Tepedeki ağacın altında otururken bitimsiz güzellikteki manzarayı hayran hayran izlerken akşamın olduğunu, karanlığın çökmekte olduğunu fark edememiş olmanın verdiği ürperti bir yana, doğadaki her şeyle hemhal olma, onlarla vücut bulma duygusu çok ilgi çekici bir dille anlatılmaktadır. Ne ki, her şeyle ve

herkesle kendi diliyle konuşma, selamlaşma durumu doğal anlatım içerisinde seyretmektedir. Kediyle, köpekle... hasbihal, alışılmış bir şey de, ya Ağustos böceğiyle? Hem de uzun uzadıya.

Doğaya ve doğadaki varlıklara bu gözle bakan birisi için sizce kaynaklı, dipnotlu ağır kitapların bir anlamı olabilir mi? O, düşünmek istiyor, düşünmek için yalnızlığa atıyor kendini, düşünmeye ve "hikmet"i aramaya... Yani düşündükçe var olmaya... Ancak bilindiği gibi toplumda fazla düşünmenin kafayı üşütmeye yol açacağı anlayışı yaygın olmasına rağmen, felsefede ise "var olma"nın düşünmekle mümkün olacağı bilinmektedir. Kutsal kitabımızda da, "Onlar ayaktayken, otururken, yanları üstüne yatarken Allah'ı anarlar (zikrederler)" (Âl-i İmrân 3/191) denmektedir. Yine inancımızda "Bir anlık düşünmenin nafie ibadetten hayırlı" olduğu gerçeği bu meyandadır. Hal böyle iken maalesef toplumun büyük bir kesimi bu halden uzak ve malayani iş ve sözlerle iştiğal etmektedir. Bir anlamda büyük bir camia, kalabalık halini alıyor, yığın oluyor... Tefekkür hasletine sarılarak ancak insanın kalabalıktan sıyrılarak, yığın olmaktan kurtulabileceğini nezih bir dille anlatmaktadır yazar. (s. 3-6)

Kutsallık kişiyi nereye taşır; güç devşirmeye mi, insan olmaya mı?

Yazar, "kutsal" kavramına ve anlayışına açıklık getirmektedir, isabetli yorumlarıyla. Onun muhteva ve anlamına uygun olarak öğrenilmesinin kutsiyetini önceler. Değilse bir takım fantezileri sergilemek maksadıyla bir takım güçler elde etmeyi değil!

"**Marifet ve ihsan**" kavramlarının hikmetine nail olmak 'kalb'in salihler, arifler ve muhsinlerle ilişkisi; ibadet-ihsan bağlantısı ve gerçek kulluğa dönüşmesindeki rolüne değinilmekte, gerçek bir kulun toplum içindeki yeri ve fonksiyonu gibi konular bir kutsiyet içerisinde arı bir dille anlatılmaktadır. (s. 9-10)

Yaratıcı ve kul ilişkisi

Secde etmekten imtina ile Yaratıcıya ilk isyan bayrağını açan gafil! Sonunun ne olacağını bilmediği kesin! Tavrına uygun bir isimle anılmıştır: Şeytan.²

Bu eylemiyle kovulmuştur. Nereden kovulmuş? Allah'ın rahmetinden ve her şeyden... Ne yapmıştı bunu hak edecek? En önce yaratıcısının emrine karşı gelmiş, isyan etmiş, asi olmuş! Sebep? İnsanı hor görmek suçunu işlemiş, yani insanı hor görmüş onun yaratılışını beğenmemiş. Burada da bir ilkin işlendiği görülmektedir: insana düşmanlık!

Bu özellikleri taşıyan herkesten istiazenin (sığınmanın) gerekliliği ve yolları anlatılmaktadır kitapta. Sarsıcı ve insanı kendine getirici bir dil ve bir üslupla... (s. 13-15)

Hikmete ram olmak

Yüceliğin, yaratılmışların içinde ancak “**mükemmel varlık**” olan insanda bulunabileceğine dikkat çekerken bunu da onda var olan “düşünme” vergisine (atiye) bağlamaktadır. Esrarengiz ve ilginç olay ve varlıklarla akıp giden hayatın içinden gelen çok sesli senfoninin neresinde olduğunu düşünmesi ve notalardaki yerini araması ontolojik hikmeti yakalamak açısından başlı başına başarılı bir yaklaşıma göstermektedir.

Hayattaki sahteliklere, yapaylıklara neşter vuruyor, her ne oluyorsa olan kendi değil, her ne konuşuluyorsa konuşanla alakalı değil... Doğa bile mustarip konuşulanlardan, olup bitenlerden... Ne ki, kıyılarda gezinirken bile konuşulanlar iğrenç ve kusturucu; kaldırımlar, sokaklar, caddeler duyduklarına şaşkın!.. Herkeste ego tavan yapmış, herkes putunu oluşturmuş ve memnun... Put kırıcıyı kimse aklına getirmiyor. Son peygamberin ayaklarının altına aldığı söylediği putlar, oradan taşınarak kalpleri mesken edinmiş!

Maddi rahatsızlığın ilacını, her köşe başında sıralanmış eczanelerden alabilirken, gönül ilacının eczaneleri bir bir kapanıyor. Toplum, hercümerç olmuş, tahammülsüzlük egemen olmuş... Descartes’i ve onun “Düşünüyorum o halde varım” sözü silinmiş lügatlerden ve dahi hayatlardan. Yerine konan ise, “Benim gibi düşünürseniz var olursunuz.” Düşünmeyen ve akletmeyen bir toplumdan söz ediyor yazar ve o toplumun analizini yapıyor. O toplumda değerlerin yitirilmesiyle değersiz her şeyin adeta kutsallaştırıldığından yakınır. Kur’an’ın içindekilerine yani ne dediğine değil de kılıfına, cildine ve okuyuştaki tegannisine bakılmakta olduğunu, bunların öne çıktığını/çıkarıldığını söyler. İnsanlar, kalabalık içerisinde yalnızlaşarak, sohbetsiz, dostsuz kalmışlar. Hayatlarını neredeyse çekilmez bir halde devam ettirecek kadar sıkıcı hale getirmişler.

Bütün bu acı tablo ve tespitlere rağmen yazar, “Aydınlanmış bir zihne ulaşınca, anlamı yakalayınca kadar koşturmanın gereğine inanıyorum” diyerek ümit aşılacaktır. Bunu da en üst noktaya taşıma gibi bir dertle yapmaktadır: “Yükseklerde işi olmayanlar, merdivene ihtiyaç duymazlar” diyerek. (s. 19-22)

Huzur ve mutluluk arayanlara!

Hikâyemsi bir anlatımı tercih eden yazar, okuyucuyu sıkmadan özdeyişlerini sıralar satırlarında. Berfin’i karşısına almış, ona anlatırken, “Okuyucu sen anla!” demek istemiştir. Kişinin kendini tanımasından ve kendi olmasından söz ederken bunu başarmanın yolunu da gösterir. Zincirlerinden yani önyargılarından kurtularak olayları, olguları ve meseleleri olduğu gibi anlamayı öğütler. Bunu da ‘zaman’ olgusu içerisinde en anlaşılır hale getirir. Zamanı, Zamanın Sahibinin istediği şekilde değerlendirmek, kalbini ona yöneltmek,

“Tutan eli, yürüyen ayağı” oluncaya kadar duada olmak, dua için de her yer ve zamanda O’na yönelmek... Soğuk sıcak gecelerde, camii köşelerinde kendinle buluşmak, gark oluncaya kadar kendini virde kaptırmak ve onun hazzını yaşamak... Dünyada mutluluk, ahirette saadet arayanların reçetesini sunuyor yazar. (s. 25-27)

Yaptıklarımız, inandığımızı yalanlıyor mu?

Hurafelere bulaşmanın arka planındaki tahlil çok vurucu! Şahsiyetimizi bulamadığımız için “kozmetik dünyanın simsarlarının, tarotcuların³ gaypla bağlantısının olduğunu söyleyenlerin elinde daha çok oyuncak oluruz.” (s. 32) diyen bir teşhis. Bu kof inanmışlık ve beklentilere “**Mehdi**” beklentisine yaklaşımı da mutlaka okunmalı: “Umutsuzluğumuzu yüklediğimiz, yenilmişliğimizin beklentisi olan “Mehdi” çağrışlarımız ne zaman bitecek?” (s. 33) Ve hurafelerden kurtuluş reçetesini soruyla sunuyor: “Vahyin kitabını okumakla, kendi zihnimizi daha rahat görmeye ne zaman başlayacağız?” (s. 34)

Kişiliksiz bir dünyanın varacağı yer

Kişilik... Kişilik... Kişilik... Kişiliğimiz eğitilmiş bir gönülle hemhal olup hikmetle doyurulmazsa, yaşanan hayatı dedikodu kültürünün kaplamasından şikâyet etme hakkımızı yitiririz. Sonuçta da “ülfet” zenginliğini de çarçur etmiş oluruz. (s. 37,38)

İnsan sözle de öldürülebilir!

Yazar, insan canının asrın Neronlarınca bir değer ifade etmediği şu günlerde, insan olmanın değerini ve insanı yaşatmanın esas olduğunu anlatıyor, canlıraş bir şekilde sesini duyurmaya çalışıyor, çünkü insanı yaşatanın âlemi yaşatmış olacağını, biriyle hepsi arasında bir farkın olmadığını, birini öldürenin de bütün âlemi öldürdüğünü söylüyor. Bunu söylerken de şu önemli hususa dikkat çekmekte ve aslında öldürmenin sadece silahla, kılıçla vs. olmayacağını, sözle de insanın öldürülebileceğini ifade ediyor. Ne ki “Dil yarası ağır olur” sözüne burada bir anlam kazandırdığı görülmektedir. Bilinmektedir ki kalp kırmanın karşılığı/cezası çok vahimdir. İnsan olarak kişi öfkeye kapılabilir, böyle durumlarda o kimsenin eline ve diline nasıl ve ne şekilde hâkim olması gerektiği ve bunun yolları usulünce anlatılmaktadır eserde. (s. 41-43)

Sevda

Mısralarında gerçek bir “sevda”ya dokunuşu, insanı titretmektedir. Sevdanın ilanı, aşikâre edilmesi, sevdanın idam fermanının imzalanması ve bitişi anlamına geldiğini söylemektedir. Bu bitiş, kelimelere dökülmesiyle birlikte “özgün anlamı”nı yitirilişinin tescili anlamına gelmektedir. (s. 50) Sevda, kutsaliyettir; bu kutsala bigâne kalanları, toprağın dahi kabul etmeyeceği bir keyfiyettir. Sevda öyle yücedir ki onu ne mal, ne makam, ne karşı cinsle izahı

kabildir. O yüceltir, imar eder. Hele ki Rab sevdası ise... Bu sevda, diriltir ve ölümsüzleştirir. (s. 48-50)

Yardımlı, en yakınından istemek: Dua

İnsan olur da Yaratıcısından ilişkiyi keser mi, sırtını O'na döner mi, O'nunla konuşmaz mı, O'na kendini arz etmez mi, dostluklarını dile getirmez mi? Ne mümkün! Şüphesiz bu bağlantıyı kurmanın ve devam ettirmenin en iyi ve istenen yolu, duadır. Sözü ettiğimiz bu konular, ayrıntısı ile beraber anlatılıyor bu kitapta. O Rab demiyor mu ki “Duanız olmadıktan sonra Rabbim sizi ne yapsın?” Bütün bu garantiler ve çağrılar ortada iken O'ndan yüz çevirmek, uzak durmak ne akıl! Yine O'nun Elçisi, “Dua müminin silahıdır.” demiyor mu? Şah damarımızdan bize daha yakın olan Rabbimize yönelmeyecek miyiz? Her türlü düşmana karşı bu silahı kullanmayacak kadar gafil miyiz? Hem de sıkıştıklarında ve diğer zamanlarında peygamberler bile bu silahı kullanmaktan imtina etmemişken... Duaya sarılanın arkasında Allah var! Daha ne olsun ki!.. (s. 53-58)

İşlenen konular beni öylesine sanıyor ki, okudukça kitap beni kendisine miknatis gibi çekiyor ve bırakmadığımı fark ediyorum.

Hikmeti yakalamak ve Kalıcı kılmak

Dostundan, sevgilisinden ve sevgisinden şikâyet etmemeyi, hikmetin derin sularında gark olmayı, yıkanarak, arınarak, tertemiz hale gelmeyi anlatıyor bitemeye... Dildardan ağyara şikâyet etmemenin yüceliğini anlatmaktadır. Ahengin ancak gerçek sevgi ile yakalanabileceğini, bunun için emek verilmesinin gerekliliğini, sonradan pişman olup ah vah etmemek için sırları ifşa etmemeyi anlatmaktadır. Gerçek bir varoluş hikmetinin düşünsel zeminini hazırlamaktadır yazar. Sorduğu, “**Cogito Ergo Sum** (Düşünüyorum o halde varım)” yahut “**Amo Ergo Sum** (seviyorum o halde varım) yahut da “**Edo Ergo Sum** (yiyorum o halde varım)” cümlelerinden hangisiyle kendimizi bulacağız? Bu gibi soruların bile esasen yetmeyeceğini hikmet gözüyle göstermekte, hikmetli bir bakışla varoluşu ve olguları okumak gerektiğini, gaflete düşülmemesi uyanıklığı içinde muhabbete düşman duyguların budanmasının gerekliliğini anlatmaktadır. (s. 61-64)

Günah, birey ve toplum

Pozitivist dünya görüşünün topluma en büyük armağanı(!), günahlardır. Pozitivist kültür, toplumun içine içine yolluyor günah anlayışını, algısını, ardından da hazırlıyor günah ortamını. Vitrinlerde seyrettirecek oluşturduğu cazibesıyla sokuluyor beyinlere. Böylece genel kabule hazırlıyor beyinleri. Ardından kolayca kirlerini akıtıyor tertemiz yüreklere...

Günaha bir kere alışmaya görsün insan, onu her şekilde manipüle ederek kabule hazırdır artık. Yazarın deyimiyle, “Bazen aşkla gelir, bazen intikam duy-

gusuyla, bazen de karamsarlıkla” (s. 6) Tıpkı Şeytan’ın maksadına ermesi için önden, arkadan, soldan ve sağdan yaklaşması gibi... İlk günah ürpertici, çünkü ilk günahın, peşi sıra diğer günahları çağıracağını söyler yazar. Bir kere günaha alışmaya görsün dil, mide, akıl ve diğer uzuvlar, günaha alışınca, artık günahı sıradanlaştırma gayreti baş gösterir. Neticede günahkâr bir toplum zuhur eder. Ve onları bekleyen günahlarla dolu bereketsiz, tatsız tuzsuz bir hayat!..

Burada kalmıyor günah alışkanlığı! “Allah’tan korkarım” diyen fertlerin yerine insanların göremeyeceği yerler kollanmaya başlanır. (s. 68) Günah işlene işlene masumluk fitratının bozuluşunu anlatır yazar. Kıvıran, bahane arayan omurgasız fertler doldurur her yanı ve “Günah olduğunu biliyorum, bilerek veya acizimden günah işliyorum” diyenin “cesareti”ne şaşırır. Çünkü günah işlene işlene kalp kararır ve sonunda ölür. Kalbin ölümünün ise insanın ölümü anlamına geldiğini ifade eder.

Sokaklarını, günahların sardığı ve kokuttuğu, kalpleri ve aklı kirlettiği şehrin bereketinden söz etmek ne mümkün! Bereketsiz bir şehrin insanının huzur ve mutluluğundan söz etmenin de imkânsızlığını vurguluyor. (s. 67-70)

Aynadan yansıyanlar

Aynalar, hayatımızın muhasebesinin göstergeleridir. Kendimizi, şahsiyetimizi, yaşadıklarımızı ve yaptıklarımızı görmenin ölçekleridir. Bundan söz eder yazar. Kendi gerçeğini kendisine yalansız dolansız gösterecek ve yansıtacak ölçüye olan bitimsiz ihtiyaçtan... (s. 73-75)

Bilge insanların önemi!

Hakkı ve hakikati gösteren, öğreten bilge insanların varlığının öneminden söz etmektedir. Onların ders halkalarından alınan feyizden, “**Hayy**” demenin yürekleri nasıl dirilttiğini; “**Hu**” dedikçe nasıl sükûnete erdiğini anlatmakta... Ahlakın gerçek anlam ve fonksiyonuna değinerek, ahlakın esasta evde belli olduğunu, ahlakın evlere taşınmadığını ve ahlakımızla sokaklarda kaldığımızı vurgu yapmaktadır. (s. 79,80)

Ait olunan yere yaklaşmak!

Orta yaşın üstünde olmanın gerçeğini yakalayan ve yaşayanların daha bir ciddi nefis muhasebesine girmelerinden söz edilmektedir eserinde. Çünkü örtülerden sıyrılıp, aydınlık kapıların, göğe ait olmanın, zamanın geldiğine dikkat çekilerek bu yaş döneminde özellikle insanın,

- Uykularından sıyrılıp zamanı değerlendirmeyi,
- Scherlerde uyanık bir halde o anı değerlendirmeyi ve
- Sevgili uğruna sevilen şeyleri feda etmeyi anlatmaktadır. (s. 83-86)

Aklı, akıllıca kullanmak!

Son bölümde yazar, akli akıllıca kullanmadan söz eder. Kendimizi tanımak için çaba göstermenin eseri akıldır. Olduğumuzla yetinmenin eseri ise duygulardır. Yolumuzun rotasını doğru bir şekilde belirlemenin anahtarını da verir: “Geleneği kaybedişin eyvahlarından, modernizmin sunduklarının hayretlerinden bir kez olsun sıyrılıp ne olduğumuz ve ne olmamız gerektiğine karar vermemiz gerekir. (s. 89-92)

NOTLAR

- * Hüsnü Yağmur, İl Göç İdaresi Müdürü
- 1 Necip Fazıl Kısakürek, *Tarih Boyunca Büyük Mazlumlar*, c.1, (İstanbul: Sebil Yayınevi, 1966), s. 7.
  - 2 Allah-ü Teâlâ'nın rahmetinden uzak kalması sebebiyle İblis'in adı olmuştur. Şeytan, Arapça “şetane” kelimesine bir “y” harfinin eklenmesiyle türetilmiş bir kelimedir. Böylece “-şetane” kelimesi lügatte, “âsi, serkeş, itâatsız, habis, pek kötü olmak; şeytanın yaptığını yapmak, rahmetten uzaklaştırılmak” manalarına gelir. Bir isim olarak ise; “iğfal edici, ayartıcı, ifsat edici, yaygaracı, baş belâsı, rahat vermeyen, insanı haktan, rahmetten uzaklaştıran” manalarına gelir. (“Şeytan Nedir? Ne Demek?” Türk Dil Kurumu, erişim tar. 22.07.2018, <https://www.turkce-sozlukler.com/seytan-nedir-ne-demek>
  - 3 Tarot: Avrupa'da bilinen en eski iskambil oyunu.